कर्कोटकधनञ्जयौ" तिथित० पु० "ततोऽधस्तात् पाताले नागलोकपतयो वासुकिप्रमुखाः शङ्खकुलिकमहाशङ्खश्वेतधनञ्जयधृतराष्ट्रशङ्खचूड़कम्बलाश्वतरदेवदत्तादयो महाभोगिनो महामर्षा निवसन्ति" भाग० ५।२४।३।
"कुलिकोऽर्द्धचन्द्रमौलिर्ज्वालाधूमसमप्रभः" हेमा० तद्रूपमुक्तम्। तन्त्रे तु तस्य पाटलतोक्ता। उग्रताराशब्दे १०५६पृ० तद्वाक्यमुक्तम्:
"भुजेषु नागः कुलिकोऽङ्गदोमतः"। तस्य उग्रताराङ्गदभूषणत्वमुक्तम्। रव्यादिवारेषु दिवारात्र्योः ५दुष्टमु० हूर्त्तभेदे यथाह मुहू० चि०
"शक्रार्कदिग्वसुरसाब्ध्यश्विन्यः कुलिका रवेः। रात्रौ निरेकास्तिथ्यंशाः शनौ चान्त्योऽपि निन्दितः"। रविमारभ्य सर्ववारेषु क्रमादुक्तसंख्यास्तिथ्यंशा मुहूर्त्ताः कुलिकाः स्युः। यथा रवौ दिने १४, मुहूर्त्तः चन्द्रे १२, मङ्गले १०, बुधे ८, गुरौ ६, शुक्रे ४, शनौ २कुलिकः रात्रावेते निरेकाः कार्य्याः। यथा रवौ १३, चन्द्रे ११, भौमे ९, बुधे ७, गुरौ ५, शुक्रे ३, शनौ १, शनौ तु अन्त्यः पञ्चदशदशमुहूर्त्तोऽपि कुलिकः। एते निन्दिताः। अस्यापवादमाह गुरुः "वारेशे सबले चापि बलाढ्ये लग्नगे शुभे। कुलिकोद्भवदोषस्तु विनश्यति न संशयः। शुभे केन्द्रगते चन्द्रे शुभांशे वा शुभेक्षिते। लग्नगे सबले वापि कलिकस्तु विलीयते" अन्यत्र दोषमाह वशिष्ठः "निधनं प्रहरार्द्धे तु निःस्वत्वं यमघण्टके। कुलिके सर्वनाशः स्यात् रात्रावेते न दोषदाः" रात्रावेते न दोषदा इत्यस्यापवादो रत्नकोषे "तमस्विनीगन्धमुपेत्य वारदोषास्तथा शक्तिमनाप्नुवन्तः। अल्पं समासाद्य विलासिनीनां कटाक्षबाणाइव निष्फलाः स्युः" न वारदोषाः प्रभवन्ति रात्रौ देवेज्यदैत्येज्यदिवाकराणाम्। दिवा शशाङ्कार्कजभूसुतानां सर्व्वत्र निन्द्यो बुध० वारदोषः"। शुभकृत्यानामावश्यकत्वे देशभेदेनापवादमाह गर्गः। "विन्ध्यस्योत्तरकूले तु यावदातुहिनाचलम्। यमघण्टकदोषोऽस्ति नान्यदेशेषु विद्यते। मत्स्याङ्गमगधान्ध्रेषु यमघण्टस्तु दोषकृत्। काश्मीरे कुलिकं दुष्टमर्द्धयामस्तु सर्व्वतः"। कुलिकस्य विशेषप्रयोजनन्तु "जपित्वा सितगुञ्जानां कुडकं कुलिकोदये" शारदायाम् नवदुर्गाभिचारकर्म्माङ्गतयोक्तम्। तट्टीकायां राघवभट्टेन च "मन्वर्कदिग्वसुतुवेदपक्षैरर्कान्मुहूर्त्तैः कुलिका भवन्ति। दिवा निरेकैरथ यामिनीषु ते गर्हिताः कर्म्मसु शोभनेषु" इत्युक्तम् निरेकैः पूर्व्वोक्तमन्वादिमुहूर्त्तैरेकोनैरित्यर्थः" "न्यूनाधिमासकुलिकप्रहरार्द्धपातविष्कुम्भवज्रघटिकात्रयमेव वर्ज्यम्" मुहू०चि० तस्य सर्वकर्म्मणि वर्ज्जनीयतामाह

कुलिङ्ग पु० कौ पृथिव्यां लिङ्गति चरणार्थं गच्छति अच्। १चटके, शब्दचि० २धूम्याटे, (फिङ्गा) अमरः भूमिप्रत्यासन्नतया धान्यादिस्थलचारिणि ३खगमात्रे च। ४कुत्सितलिङ्गे न०। ब०। ५तद्वति त्रि०। ६कर्कटशृङ्ग्याम् स्त्री गौरा० ङीष्। स्वार्थे क। कुलिङ्गक चटके हेमच०।

कुलिङ्गाक्षी स्त्री० कुलिङ्गं कुत्सितलिङ्गमक्षी वफलमस्याः षच् समा० ङीष्। (पेटारी) पटिकावृक्षे रत्नमाला

कुलिज त्रि० कुलौ हस्ते कण्टकारिकायां वा जायते जन–ड ७त०। १हस्तजाते नखादौ "कुलिजकृष्टे दक्षिणतोऽग्ने सम्भारमाहरति" गृह्यम् २कण्टकारीजाते च ततः "कुलजात् लुक्खौ च" पा० तदन्तात् द्विगोः सम्भवति अवहरति पचति वेत्यर्थेषु ठञ् तस्य लुक् वा ठञ ख वा। द्विकुलज द्वैकुलजिक द्विकुलजिक द्विकुलजीन। तत्र सम्भवति, (कुलिजं स्वस्मिन् समावेशयति) तदपहारके तत्पाचके च त्रि०। ठञि स्त्रियां ङीष् अन्यतः टाप्।

कुलिन् पु० कुल+अस्त्यर्थे बला० पक्षे इनि। १पर्व्वते शब्दचि०। २सत्कुलवति त्रि० स्त्रियां ङीप्।

कुलिन्द पु० भूम्नि १देशभेदे "कुलिन्दाः कालवाश्चैव कुण्ठकाः करटास्तथा" भा०भी० ९अ० जनपदकथने। २तद्राजेषु च "शूरसेनाः भद्रकारा बोधाः शाल्वाः पटच्चराः। सुस्थलाश्च मुकुट्टाश्च कुलिन्दाः कुन्तिभिः सह" भा०स० १३अ०। "पूर्व्वं कुलिन्दविषये वशेचक्रे महीपतीन्। धनञ्जयो महाबाहुर्नातितीव्रेण कर्म्मणा"। "आनर्त्तान् कालकूटांश्च कुलिन्दांश्च विजित्य सः" भा०स० १३।२५अ० अयञ्च देशः बृहसं० कूर्म्मविभागे १४अ० ऐशान्यामुक्तः "वनराजकिरातचीनकौलिन्दाः" कुलिन्द+स्वार्थे अण्" कौलिन्दाः। [मेषादिषु २चतुर्थे राशौ च

कुलिर पु० कुल–वा० इरन्+किच्च। १कर्कटे शब्दरत्ना०।

कुलिश पुंन० कुलौ हस्ते शेते शी–ड, कुलिनः पर्वतान् श्यति शो–ड वा ईषत् लिशति कु+लिश–क–कौ लिशति लिश–क वा यथायथं व्युत्पत्तिः। १इन्द्रायुधे वज्रे अशनिशब्दे ५७४पृ० तदुत्पत्त्यादिकमुक्तं तत्स्वरूपादिकं हेमा० परि० ख० लक्षणसमुच्चये औशन सधनुर्वेदोक्तमुक्तं तस्य तत्रैव दृश्यम् विस्तरभयान्नोक्तम् "असयः शक्तिकुलिशपाशर्ष्टिकणपाः शराः" भा०व०२०अ०।